

Izhaja v Trstu vsak
petek popoldne =
Uredništvo in upravnništvo
ulica Boschetto št. 5. II. nad.
Telefon št. 1570

Delavski List

Posamezna številka

6 vin.

Inserati po dogovoru.
Naročnina za celo leto
4.20 K., pol leta 2.10 K.,
četrt leta 1.05 K. - Ino-
zemstvo več poštnina.

Glasilo slovenskih socialistov na Primorskem.

Naši mestni gospodarji in tramvajska družba.

Iz poročila občnega zbora tramvajske družbe, ki se je vršil v soboto dne 30. maja posnemamo sledeče: Dohodkov je imela ta družba v pretečenem letu 1285.861'57 K. Tedaj 45'066'14 K več nego v letu 1906. Čistega dobička pa 600.291'15 K.

Po poročilu blagajnika je naznanil preds., da med družbo in občino se vrše pogajanja da razširi družba dosedanje tramvajske proge, ki so radi mestnega naraščaja potrebne. S pogajanj da so že tako daleč, da je upati, da se pride do konkretne pogodbe v najkrajšem času.

Tako je govoril predsednik te družbe vitez Filip Artelli. Iz te predsednikove izjave bi se dalo sklepati, da hočejo naši mestni očetje prav zares uslužiti občino tramvajski družbi tudi pri gradnji novih prog, ki so: Skozi predor Montuzze s zvezo postaj državne in južne železnice. Nadalje v Gojzdič, Sv. Ivan, ul. Rossetti in do Montebello. Toda upati je, da se ta nameravana pogodba ne bo sklenila. Kampanija, ki jo je vodil tovariš «Lavoratore» proti tej nameravani pogodbi, je našla odmev celo na Dunaju vsled česar je imela ta kampanija posledice tudi na Borzi. — Znak to, da so se nekateri vroči zagovorniki take pogodbe prepričali, da je pri sedanjih razmerah nemogoče slepariti občinstvo še nadalje. Dokler ni bilo v Trstu socialistične stranke, je bilo to pač mogoče, toda danes ne več. In da bi „Lavoratore“ ne bil pričel svoje kampanje proti rečeni nameravani pogodbi med občino in tramvajem, bi bila dosedanja ital. nacionalistična vladajoča stranka tudi izvršila to izdajstvo nad interesi tržaškega prebivalstva. Da je to res, je razvidno iz poročila predsednika tramvajske družbe. S tako pogodbo, bi bila zgubila občina mnogo milijonov kron, ki bi si jih spravili v žep deležniki tramvajske družbe. In meščansko časopisje, je že pripravljalo prebivalstvo, da bi sprejelo to izdajstvo mestnih očetov mirno in kot najboljšo pogodbo, kar so jih mogli skleniti.

Za vse to se pa niso zmenili slovenski narodni zastopniki tržaške okolice. Čudno. Može, ki bi imeli pogum spraviti tržaško mestno in okoličansko slovenstvo v bojne vrste proti socialistom, če bi kak ital. prenapetnež zavpil v mestnem svetu «forra Riba» so pri izdajstvu ljudskih interesov, ki so ga nameravali izvršiti njihovi stanovski tovariši ital. narodnosti, molčali in mirno pričakovali, da bi bili izvršili in povzdignili svoj glas potem, če bi proti takemu početju povzdignila svoj glas socialna demokracija. Da bi bili pa skušali sami to preprečiti, kaj takega jim menda ni prišlo niti na misel. In vendar so bili tu v nevarnosti tudi interesi slovenskega mestnega in okoličanskega prebivalstva,

lahko bi se reklo veliko več nego oni italijanskega. Zdelo bi se, da so pri tem nameravanim izdajstvu ljudskih koristi sodelovali tudi slovenski narodni zastopniki in njih molk po vsem tem, kar se je o tej stvari govorilo, nam utruje naš sum. Naravnost zločinsko bi bilo njih postopanje v tem slučaju in zločinsko je tudi tedaj, ko puščajo naši slovenski voditelji naše ljudstvo brezbrizno za upravne razmere občine, kakor da bi se vse to ne tikalo tudi slovenskega prebivalstva, kakor da bi se poslednje ne smelo zanimati za drugo kakor za prazne narodnjaške strankarske demonstracije, od katerih ni imelo do danes nobenih koristi kvečem to, da je popolnoma pozabilo, da je tudi ono del prebivalstva, ki ima vse koristi delati nato, da se spremene gospodarske razmere občine v popolno korist celokupnega prebivalstva.

S tem, da bi se zagotovilo sedanji tramvajski družbi, tudi gradnjo novih prog, bi se ji dalo priložnost izkoriščati prebivalstvo v veliko večji meri nego dela to sedaj, ko skuša si pridobiti med ljudstvom simpatije, ki bi ji bile v oporo, da pridobi dekret tudi za gradnjo novih prog.

Kako da ta družba izkorišča prebivalstvo vedno progresivno, naj nam bodo v dokaz številke.

Leta 1902 je imela družba 1.183.199'23 K dohodkov pa 600.291'05 K čistega dobička. Letos pa je imela 1.285.861'57 K dohodkov in 371.773'77 K čistega dobička, razven 22.146.54 K ki jih je vložila družba občini na podlagi zadnje konvencije. Iz tega je razvidno, da so dohodki se povečali od leta 1902 pa do leta 1907 za komaj 8'67% dočim se je povišal čisti dobiček za 61'46%. Ako bi se ne izkoriščalo v pravem pomenu besede, bi gotovo ne bilo mogoče, da bi imela družba tako velike odstotke čistega dobička.

Toda še več. Na podlagi teh dobičkov so bili naši mestni očetje pripravljeni (in so menda še pripravljeni) plačevati družbi za pomunicipalizirati vse sedanje tramvajske proge, razven drugih povračil tudi svoto 505.000 K na leto, ki bi jih morala plačevati družbi občina od leta 1923 pa do leta 1948!!

To letno svoto se je gotovo določilo na podlagi letošnjega čistega dobička in se naši mestni očetje niso vprašali, če bodo mogli in smeli tudi oni izkoriščati ljudstvo tako, kakor dela to sedaj družba. Tako bi bili morali občutiti prebivalci direktno in indirektno breme izkoriščanja strani te družbe, katera je v poslednjem letu pomnožila izkoriščanje baš ravno zato, da dokaže ljudstvu, da sme tudi občini drago prodajati svojo dobičkanosno obrt. Prebivalstvo bi moralo trpeti direktno izkoriščanje in plačati bi moralo nove davke, ki bi jih zahtevala občina za plačevati tisto svoto, prav zaradi izkoriščanja strani te družbe.

Tako je govoril Miha in njegovo srce je bilo polno bridkosti in pravične jeze.

«Ne prerekajte se», je zavpil gospodar; Miha pa je povsili glavo in je tiho preklinjaje odšel.

Kakor je pa s povešeno glavo in zamisljeno hodil, zadel je ob imenitno oblečenega gospoda in ga nehote sunil. Zabolnelo je po Mihovem hrbtu in gospod je izginil za vogalom.

Miha pa je zaklel, pljunil je debelo in je šel.

Debeloglav in smrkav mu je prišel na proti njegov sinek; majhen je bil in nosil je še krilo. Ko je zagledal očeta, pritekel je veselo k njemu in ga je objel okrog stegna.

«Kaj ste prinesli oče?»

Stisnilo se je očetu srce in zavpil bi bil od prevelike bridkosti. Posegnil je v nedra, izvlekel je velik rdeč robec in useknil je fanta.

«Kaj bi ti prinesel? Košček kruha je bilo moje kosilo in to-le je še ostalo; na, vzemi in jej».

«Veste, oče, mi pa nismo prav nič kosili in mati ves dan joče».

Ako pa bi hotela občina prisiliti sedanjo družbo, da zniža cene vožnje, ji ostane še edino sredstvo t. j. konkurenca. Tisti znani «modus vivendi» pa, ki so ga hoteli skleniti naši mestni očetje s tramvajsko družbo, bi bil pa narejen nalašč, da se onemogoči občini vršiti konkurenco družbi. Nove proge, ki bi jih gradila občina v svoji režiji, bi pa bile samo nalašč za tako konkurenco. In dolžnost občine je ne samo municipalizirati nove tramvajske proge, ampak ustanoviti še druge nove, znižati cene vožnje tako, da se naredi za vse proge enotno ceno, da uvede boljšo tramvajsko službo nego je današnja, da takorekoč prisili prebivalstvo izkoristiti tramvajsko železnico, da z večim prometom se pokrije troške nizkih cen. Z novimi progami, bi se nudilo prebivalstvu, da bi ne drlo več tako v sredino mesta, ampak se nastanilo izven mesta na boljšem zraku in v bolj higijeničnih krajih. Preprečilo bi se hišnim gospodarjem dosedanje izkoriščanje ljudstva v mestu in zedinilo bi se predmestja z mestom. Tako bi bilo tudi mogoče podreti okužno staro mesto. Iz vsega tega je razvidno, da je naravnost dolžnost občine, da v ljudsko gmotno in higijenično in socialno korist ustanovi nove proge v lastni režiji.

Toda tista pogodba, tisti «modus vivendi» ki so ga hoteli skleniti naši mestni gospodarji bi bil nalašč, da se vse te ljudske koristi onemogoči. Vse je bilo narejeno v korist tramvajski družbi, od katere uživajo dobičke baš tudi naši mestni gospodarji. Če bi pa kaj takega hoteli tudi res izvršiti, potem bi se jih lahko imenovalo izdajice ljudskih koristi.

To izdajstvo. se je hotelo izvršiti. Izvršiti se ga je hotelo in morda se zna zgoditi, da se ga tudi izvrši, ako ne bi bilo delavstvo pripravljeno v vsakem trenutku, da kaj takega prepreči z vsemi silami, z vsemi sredstvi, ki jih ima na razpolago.

Iz tega in iz dokazov, ki jih objavimo v eni bodočih številk je razvidno, da tržaško prebivalstvo nima v sedanjih zastopnikih mož, ki bi varovali njegove koristi, marveč take, ki bi se hoteli okoristiti na nevednosti ljudstva. In če so slovenski okoličanski zastopniki pri vsem tem molčali, je znak, da so to izkoriščanje podpirali tudi oni. Kdor molči, ta odobrava, pravi pregovor. Ali kdor odobrava tako postopanje, tako izdajstvo, ni vreden ostati zastopnik ljudstva. Gospodom se bo posrečilo morda še takrat opravičiti svoj molk, toda naj bodo prepričani, da bo tudi slovensko ljudstvo razvidelo kaj kmalu kaj se skriva pod zastavo narodnosti, ki jo nosijo po svetu slovenski zastopniki meščanskega kapitalizma v škodo tistega ljudstva v imenu katerega vrše svoje protiljudsko delo.

Toda o tem več prihodnjic.

Kakor baba je Miha zastokal in se je obrnil.

«Tukaj-le počakaj me, sinek, takoj se povrnem».

Prišel je po cesti iz mesta mlad gospod in lepa dama; fantek je stopil naprej.

«Prego un soldo».

Oči njegove pa so gledale tako udahoproseče, kakor bi hotele reči:

Odpri srce, odpri roke,
Otiraj bratovske solze,
Sirotam olajšuj gorje.

Dama se je zasmejala na glas, gospod je premeril s palico in je šel naprej; fantek se je tudi zasmel, pobral je kamen in ga je zalučal za njima in teklen naproti očetu, ki se je prikazal na vratih prodajalnice z veliko štruco v rokah.

Miha je odlomil kos štruce, dal ga je fantu, ki ga je prijel z obema rokama in hlastno začel gristi, da je škripalo pod zobmi.

Napotila sta se proti domu.

V kotu je čepela devetletna hčerka; bled in upadel je bil njen obraz, in sledovi jetike so se že pokazali na njenih licih.

Šolsko vprašanje v Istri.

Morda nam poreče kdo, čemu se baviti sedaj s to starjo? Toda šolsko vprašanje je eno najporečih vprašanj Istre. Priznati je treba, da je izobrazba temelj vsakemu gospodarskemu socialnemu in političnemu napredku ljudstva. Šola je pa temelj izobrazbe. Kar pa istrsko ljudstvo najbolj pogreša je šola, ljudska šola. In zakaj?

Zastonj je, da si naši patrijotje ubivajo možgane, in da iščejo vzroke pomanjkanja šol tam, kjer so vzroki malenkostni. Res je, da je slovanski narod v Istri trpel pod suženstvom italijanske gospodujoče stranke. Toda, da se je moglo to suženstvo, to tlačanstvo nadaljevati za večjo dobo, skoraj bi se reklo, nemoteno, in da so bile in da so istrske razmere take, kakršne so pač še dandanes, za vse to se imamo zahvaliti naši preljubezni avstrijski vladi. Največji hlapeci te vlade so bili pa voditelji slovanstva i v Istri i drugod.

Jedro vzrokov, današnjih razmer v Istri moramo iskati tedaj v *kleeplaxni* politiki voditeljev slovanstva, ki so bili vedno najzvestejši hlapeci tiste vlade, tistega sistema, ki je kriv, da je zaostal hrvatski in slovenski narod v Istri in drugod za sto let za drugimi narodi. Ako prelistujemo delovanje voditeljev istrskih Slovanov za slovanske šole, potem ne najdemo nič drugega razven prošelj, prošelj in zopet udanih prošelj. Slučaja, ko bi se bili naši voditelji zavzeli resno za slov. ljudske šole v Istri, ni najti v zgodovini njihovega delovanja. Imamo pač slučaje, ko so poslanci Laginja in Spinčič interpelirali in se pogovarjali o tej stvari z raznimi ministri. Toda vse je ostalo pri interelaciji in pogovoru in obljubah vlade. Ali kedaj je še naša vlada tudi naredila kar je obljubila, če se jo ni prišlo za vrat. Nikdar. To so morali vedeti omenjeni gospodje prav dobro, toda se vendar niso ganili več nego toliko.

Tako je ostal slovanski narod v Istri tlačan in zapuščen popolnoma. Na račun istega prebivalstva, ki je po večini slovansko, je pa zidala vlada nemške šole, čeravno je v Istri le neznatno število Nemcev. Vse to se je godilo ob vednosti, rekli bi celo, ob sodelovanju zastopnikov slovanstva Istre. *Danes izda vlada samo za nemške šole v Pulju 75.000 K na leto. Za hrvatske šole pa niti vinarja.*

Nimamo nič proti, ako se zida šole, če so potrebne, za nemško ljudstvo. Toda ravno v Istri so te najmanj potrebne. V nemške šole v Istri zahajajo po večini nemški in italijanski otroci; tega so krivi naši narodnjaki. Še vsikdar, kadar se jih je opozarjalo so odgovorili razjarjeni, da ni treba, da bi se jim kaj takega očitalo. «Kdo je naredil za slovanske šole v Istri več nego mi?! Oglejte si našo Ciril-

«Lačna sem, oče, še nič nisem danes jedla».

Mati je začela jokati bridko, da, skoraj skesano, kot bi ona bila kriva vsej revščini.

«Kar nič ne jokaj, Tereza. Kar nič ne jokaj», je dejal mož, «tukaj si vzemite vsaka svoj košček, za jutri se bo že kako preskrbelo in če se ne bo, jaz ne morem pomagati; kriv vem da nisem, kakor tudi nisi kriva; in če bi že mi dva bila kriva, kaj sta kriva pa ta dva, kaj pa sta ta dva zgrešila, da ju tepe revščina in lakota?»

Mati je stisnila otroka k sebi in še bolj zajokala od prevelike žalosti.

«Ta-le denar nesi jutri v štacuno na račun», je še rekel mož šel je ven, sedel je na hišni prag, in premišljeval dolgo v noč.

Za vse je svet dovolj bogat
In srečni vsi bi bili.
Ko kruh delil bi z bratom brat
S prav srčnimi čutili.

S. Gregorčič.

DELAVEC.

Silhueta.

Spisal: JOSIP GRGIČ.

Na teh ni srebra ne zlata,
In blesk jim je neznani,
Na licih tožnih se pozna
Le sled solza in ran.

S. Gregorčič.

Šum je potihnil po ulicah tržaškega mesta: delavci so se vračali z dela, tu v večjih, tu v manjših gruclah — suknjo pod pazduho, klobuk v desni roki....

Globoko vpognjen je stopal za njimi Miha Vrčon. Zamislil se je bil, to se je videlo že na globoko razoranem licu.

Sobota je bila tisti dan, gospodar mu je plačal in mu je rekel, prav tako mu je rekel, kakor bi nič ne bilo: V pondeljek pa ni treba da pridete, dobil sem drugega!

«Gospod! mari vam nisem po volji delal? Nisem-li storil vse, kar ste ukazali? Kako pridete do tega, da mi kar meni nič, tebi nič rečete: «Ne povrni se več! Je-li to pravica?»

Metodijevo družbo kako napreduje!» Tak je bil in je še njih odgovor.

Dobro gospodje. Nihče vam ne očita, da niste osebno žrtvovali za Ciril-Metodijevo družbo, ampak ljudstvo ki plačuje davke ima tudi pravico zahtevati od davkov koristi. Kdor ima dolžnosti ima pravico tudi do pravic. Vem, da imajo tudi drugi narodi šolske družbe, toda namen italijanske «Lege Nazionale» in nemškega «Schulvereina» so popolnoma drugačni, od Ciril-Metodijeve družbe. Vsaj za sedaj. Nemškim in ital. nacionalcem se očita lahko, da so raznarodovalci slovenskega in hrvatskega naroda, prav slov. in hrv. naroda.

Te stvari je mi ne odobrujemo in je socialisti omenjenih narodov ne podpirajo, temveč ovirajo in preprečujejo njihovo zločinsko delo. Ne more se jim pa očitati, da zahtevajo od svojega ljudstva, da bi si vzdrževalo samo svoje šole, med tem ko ima dežela, ali vlada ali občina dolžnost jim dati. To vedo vodje nemških in ital. nacionalcev prav dobro in njihove šolske družbe zidajo šole ne v krajih kjer jih vlada ali dežela, ali občina nečejo sezidati ampak tam, kjer nimajo dolžnosti jih sezidati, kjer je število ital. otrok majhno in kjer upajo vloviti otroke slovenske narodnosti, da jih potem poitalijančijo. Ciril Metodijeva družba jih pa zida tam kjer so res nujno potrebne, torej tam kjer bi jih mogla dati vlada ali dežela. Italijani in Nemci žrtvujejo za svoje šolske družbe zato, da poitalijančijo in ponemčujejo, da večajo število članov svojega naroda in še v tem jim gre na roko vlada. Mi pa naj bi žrtvovali za vašo šolsko družbo zato, da bi vlada lahko uporabljala naš del v svrhe ki so proti nam in nikdar ne v druge naše koristi.

Smo absolutno nasprotni, da bi naša šolska družba bila to, kar ste italijanska in nemška, smo pa tudi nasprotni, da se zahteva narodnih žrtev zato, zakar bi ne smelo biti žrtev, za to, kar mu gre po pravici. Razven tega, da je naša šolska družba klerikalna, bi, če bi jo i mi podpirali, dajali vladi samo potuho, in narodnjakom povod do lenarenja.

Treba se je tedaj enkrat energično zavzeti za slovenske in hrvatske šole v Istri. Naše ljudstvo je revno in preveč obdavčeno, da bi moglo za svojo šolsko družbo žrtvovati toliko, kolikor bi bilo treba, da bi ta družba res odgovarjala dejanskim potrebam. Naravnost nesmiselno je pa zahtevati od revnega davkoplačužčega ljudstva, da bi si še samo vzdržalo šole.

Kar se šolskega vprašanja tiče imajo jugoslov. poslanci veliko oporo v socialističnih poslancih in v slovenskem socialističnem delavcu.

Toda kaj govorimo. Morda se bo sanjalo jugoslovanskim poslancem spraviti socialistične poslance in socialistično stranko v zadrego s kakšnimi pretiranimi in nedosegljivimi zahtevi, ali za resnično potrebne in dosegljive potrebe se prav gotovo ne bodo zmenili. Pri takih zastopnikih naroda, spi vlada lahko mirno spanje in ni treba, da bi sama silila v to, v česar je drugi ne silijo in kar bi nerada storila. Zastopniki naroda bodo vseeno za militarizem in druge narodu škodljive ustanove, ki jih mora ljudstvo drago plačevati, ne da bi zahtevali poslanci od nje povračilo za svojo udanost.

Morda pride trenotek, ko bo imelo naše ljudstvo proletarske zastopnike in tedaj tudi se bo njegov položaj popravil. Do tega mora priti, toda dobro bi bilo, če bi se vaši poslanci že sedaj zavzeli za šole. In pri nas bodo imeli vso oporo, na katero lahko računajo.

Toliko v odgovor na skupščino družbe sv. Cirila in Metoda v Pulju.

Javen ljudski shod v Gorici.

Dne 14. junija t. l. je bil v Gorici jako dobro obiskan shod. Dvorana je bila natlačena do zadnjega kotička, tako, daje nedostajalo prostora.

Poročal je sodrug dr. Henrik Tuma o delavskih organizacijah ter je izvajal v bistvu tole:

Delavske organizacije so nastopile še pred pojavom socialnodemokratske stranke, in sicer najprej na Angleškem, ko se je razvilo strojno in obrtno delo. Fablični delavci, ki so bili skrajno izkoriščani, so si iskali sami pomoči ter so se družili v strokovnih društvih, da so si izposlovali izboljšanje mezd. Ko je meščanska stranka v revoluciji leta 1789 in 1848 s pomočjo delavstva strla aristokracijo in duhovno, se je jelo zavedati delavstvo svoje moči in nastopile so poleg strokovnih organizacij

politične organizacije delavstva ki so imeniten zgodovinski pojav, njih položaj je bil tako viden in je tako globoko segal v politično življenje, da so postale pozorne v vseh deželah na delavsko gibanje vse stranke po vrsti. Prvi, ki so se zavedali moči delavskega gibanja, so bili duhovniki. Duhovstvo se je s prvega početka naslanjalo na plemstvo in kraljevstvo, da je izvrševalo svojo politično in gospodarsko moč. Ko pa je bila z absolutizmom in aristokratizmom moč duhovenstva strta v francoski revoluciji in ko je videlo duhovenstvo naraščaj moči meščanstva in inteligence, je zapazilo s pozornim očesom, da je kmetska in delavska masa ista moč, ki daje duhovenstvu stari vpliv ali mu pomaga celo do samovlade nad vsemi. Duhovenstvo je raditega jelo ustanavljati po vzgledu socialnodemokratskih organizacij krščanskosocialne delavske organizacije, ki so v taktiki in poblížjih ciljih docela sprejemale nastop socialnodemokratskih organizacij. Krščanskosocialne organizacije so nevarne socialnodemokratskim organizacijam najbolj raditega, ker je v interesu duhovenstva, da se uniči vpliv kapitalizma in meščanstva, in ker se potezajo za skoraj vse programatične točke socialne demokracije. Duhovenstvo pri tem le pridružuje sebi vpliv in vodstvo socialnega gibanja in družiti te organizacije pod končnim ciljem: v imenu vere. Končno vodstvo duhovenstva nad delavcem, pa jemlje temu svobodo, zaradi tega je krščanskosocialno gibanje, ki se razteza po vseh državah, socialnodemokratski stranki najnevarnejše.

Mnogo pozneje je sledilo duhovenstvo meščanstvu in inteligenci pod geslom narodnosti, ter jelo ustanavljati narodne delavske organizacije. Za nas je posebno tipičen nastop Narodne delavske organizacije v Trstu. Te organizacije se snujejo pod vodstvom meščanstva ter skupljajo delavstvo pod geslom, da gre v prvi vrsti za boj in obstoj narodnosti. Poleg tega pa bi imele delavske organizacije kot bližje cilje: zboljšanje mezd, skrajšanje delavnega časa in približno program drugih delavskih organizacij. Narodna delavska organizacija je protislovna sama po sebi, ker je ta delavska organizacija le privesek meščanstva pod geslom narodnosti. Ves boj meščanstva za narodnost je boj za premoč enega plemena nad drugim, in ker gre ta boj za moč, tudi ne more nobena stranka odjenjati, tako da ni mogoče po tej poti rešitev narodnostnega vprašanja. Meščanstvu pa, ki je zašlo po eni strani v boj s klerikalizmom, po drugi strani s socialnim demokratizmom, pa ne ostaja druga vodilna ideja kot narodnost, kateri delavstvo v krajih, kjer se premoč narodnosti družiti tudi s premočjo in izkoriščanjem kapitala, rado sledi, dočim v krajih, kjer kapitalist ob enem ni naroden nasprotnik, take narodne delavske organizacije nimajo nikakega uspeha.

Edino prave organizacije na korist in v prosep delavstva so organizacije socialnodemokratske strake. Tu delavstvo ne služi političnim svrham ne klerikalne ne liberalne meščanske stranke, marveč se organizira iz sebe z vodilno idejo: blagostanje človeštva in kultura. Zato ideja narodnosti in vere stopa v ozadje. Boj se vrši kot razredni boj. Socialnodemokratska stranka smatra vse pridobitve, kakor so bolniške blaginje, zavarovanje soper onemoglost in za starost itd., le za predhodne in mimohodne pridobitve, v svesti si, da delavstvu ni mogoče znatno odpomoči drugače, nego če postane kapital skupna last. Le po tem postane delavstvu pristopna splošna izobrazba, izobrazba ki je danes pristopna le meščanstvu in inteligenci. Znak prave delavske organizacije je torej razredni boj in stremljenje po vseobčnem blagostanju. Vodilna ideja je ideja kulture. Zaraditega pa je v tem stremljenju po sebi vsebljeno stremljenje po narodnosti in po veri. Ako socialnodemokratska stranka po svojih organizacijah pride do moči, je s tem že rešeno vprašanje o veri, narodnosti vprašanje enakosti in avtonomije vseh ljudi in narodnosti.

Po shodu se je konstituirala stranka ter so se priglasili zaupniki iz raznih krajev mesta, tako da bo mogoče izvesti v kratkem času tudi v Gorici krepko organizacijo. Z ustanovitvijo krajne organizacije v Gorici je naraslo število organizacij na Goriškem na 7.

Zahtevajte po vseh
kavarnah in gostilnah **Delavski List**

Domače stvari.

**Vsi zaupniki so vabljeni na
važno zborovanje, ki se vrši v
torek dne 23. t. m. ob 8. uri zvečer
v Delavskem domu III. nad.
Nihče naj ne manjka.**

Sodrug v Škorklji so povabljeni navažno zaupno zborovanje, ki bo v nedeljo dne 21. t. m. ob 10. uri zjutraj v prostorih podružnice «Ljudskega odra» v Škorklji, ulica Commerciale št. 516. Nihče naj ne manjka.

Kaznovan..... Magaziner pri trdki *Mahne* v Trstu je bil te dni obsojen na tri leta težke ječe, ker je kradel na škodo gospodarja omenjene tvrdke. Tri leta težke ječe.....

Nočemo zagovarjati osebe, ki se je pregrešila zoper dolžnost poštenosti. Tudi nočemo soditi, je li kazen pravična ali ne. Toda ravno tako, kakor je stal včeraj pred porotniki on obdolžen pregreška zoper poštenost, stoji danes pred sodnijo javnega mnenja, pred ljudskimi porotniki srca in vesti, drug obtoženec. Delodajalec nesrečnega mladeniča, gospodar omenjene tvrdke, gospod *Mahne*.

Mladeniču, ki je bil kaznavan na tri leta ječe radi tatvine, ki je bil 22 let star je dajal gospod *Mahne* 30 kron (trideset kron.....) mesečne plače. Kako živeti? Trideset kron mesečne plače! Kako zadovoliti potrebam 22 letnega mladeniča, tistim zahtevam življenja, ki mu jih nalaga življenje in družja. Kako naj bi človek živel v večni boli, da mora ostati vedno revnejši nego drugi? Pomislite prijatelji, kaj bi naredili vi s 30. kronami na mesec. Kaj bi naredil s tako svoto gospod *Mahne*, ki porabi 30 kron na dan.

Dve leti je delal ta mladenič po deset in dvanajst ur na dan za borno plačo 30 kron na mesec. Za dvanajst ur dela, ni dobival niti cele krone. In imel je ključ skladišča. Trpel je pomanjkanja, gladi in njegovo srce je bilo žalostno. Videl je kako žive drugi, ki nič ne delajo, občutil je vso silo hrepenenja po boljšem življenju, po boljšem ne po razkošnem ki ga je gledal okoli sebe. Zahrepenel je in je kradel.... vsled bede, vsled mizerije vsled sramotne mesečne plače. Kradel je in sedaj je kaznovan.... ker je hotel živeti. Naj bo ta kazen pravična, ali ni pravično, da ga je zatožil ravno on, ki je kriv, da je mladenič kradel, on ki ga je izkoriščal, on ki se ni sramoval plačati 30 kron na mesec 22 letnemu mladeniču in je imel še potem pogum povedati sodniji, kako da je «mislil» povisati mu ravno sedaj plačo. Povedal je da je «mislil», baš ravno zato, da bi še otežil položaj in obup nesrečnega mladeniča ki ga je on prisilil k zločinstvu....

Ne gospod *Mahne*, to ni pravično, še manj pa pošteno. To je delo hijene, ki umori človeka in se potem baha s truplom umorjenega.

In ta gospod *Mahne* je slovenski narodnjak, je član N. D. O. tiste N. D. O. ki skrbi za delavstvo.

Oh ironija. Uboga narodnost, kako si ti izkoriščana v svrhe narodnjaških kapitalistov, ki so žejni krvi revnega proletarijata.

Ampak gospod *Mahne* je član tiste N. D. O. v kateri sede delodajalci, ki nočejo, da bi delavstvo stalo na razrednem stališču, ampak, da bi delalo za 30 kron na mesec.

Predavanje v Sv. Križu. Ker je bilo predavanje ki se je imelo vršiti v nedeljo 14. t. m. suspendirano, se je vršilo predavanje v sredo 17. t. m. ob 8. uri in pol zvečer. Govoril je sodrug Regent o predmetu: «Kako rešujemo delavsko vprašanje». Prostorna dvorana je bila polna tamošnjega delavstva, ki je pazno poslušalo izvajanja govornika. Obširnejše poročilo o tem predavanju priobčimo prihodujč.

Zaupni sestanek na Kontovelju. V nedeljo dne 14. t. m. se je vršil na Kontovelju zaupni sestanek tamošnjih delavcev. Sodrug Regent je raztolmačil socialni in narodnostni program socialne demokracije ter raztolmačil delavsko vprašanje, pomen delavskih strokovnih in političnih organizacij, katerih se mora delavstvo oklepiti ako hoče rešiti sebe in vso človeško družbo iz sedanjega negotovega in bednega stanja. Po končanem govoru sodruga Regenta so se navzoči izrekli, da se priredi v kratkem zopet zaupni sestanek in se ustanovi krajno politično organizacijo.

Med in po končanem zborovanju se je dogodilo pa nekaj..... narodnjaškega. Dva narodna pijanca, sta hotela po vsej sili vdreti v zaprto privatno sobo, kjer se je vršilo zborovanje. Na zborovanje pa se jih ni moglo pustiti prvič, ker sta bila

pijana in drugič, ker je bilo zborovanje po § 2 zborovalnih zakonov t. j. samo za povabljenе. Toda ves trud uavzočih je bil brezuspešen. Moža sta mislila, da se mora v sobi kaj skrivnega kuhati in eden od njiju („Edinosti“ postrežemo, če hoče, tudi z imenom) je tekel po žendarje. Ko je orožnik prišel, je bilo zborovanje že končano. Ta gospod orožnik, ki ne pozna niti § 2. zborovalnih zakonov, ki ne ve, da nima pravice do vstopa na prostor in javnih ne zaupnih shodov in ki še veliko drugih orožniku nujno potrebnih stvari ne pozna, ima tri zvezde. No sodrug Regentu ni bilo do komedij, in je dal žendarju (če prav ni imel nobene pravice zahtevati) vse svoje „konotate“ katere je pa zahteval — in zopet se ne ve po kakih postavi in zakaj — tudi od lastnika zborovalnega prostora. Ko je sodrug Regent odšel k svojim starišem in od tam v Sv. Križu, sta pa omenjena dva narodnjaka v družbi še par drugih vpila za njim razne ne preveč lepe psovke v — seve — laškem jeziku. Zbralo se je tudi lepo število 6—8 letnih otrok ki so žvižgali in posnemali v psovanju svoje odrasle vzgojitelje. Tako so šli za sodrugom Regentom skoraj do Proseka.

Psovke, ki so jih metali odrasli in otroci po navodilu odraslih za njim so slične kakor ona, ki jo je napisal nekdo „Slovenec“ proti «Narodu» in zaradi katere se je otroško nedolžna in zaradi lepšega sramežljiva „Edinost“ tako razjezila. Pozneje so pa narodnjaki natepli (tako se nam je povedalo) nekega moža, ki se ni strinjal z umazaniam psovanjem, ki sta ga uprizorila omenjena dva pijana narodnjaka.

To se je zgodilo po zborovanju (in ne po predavanju, kakor pravijo naivni, ah kako smešno naivni uredniki „Edinosti“) katero ni bilo prekinjeno in ki bi ga ne bil prekinil orožnik hiti tedaj ne če bi bil javni shod ne naznanjen, ker orožnik nima te pravice, kakor mislijo juristi pri „Edinosti“.

Vsa demonstracija se je vršila v italijanskem jeziku in obžalovanja vredni so oni možje, ki so silili otroke izgovarjati tako umazane psovke, kakoršne se sliši še samo v beznicah. Otroke je treba drugače vzgajati, ako se hoče, da postanejo poštenei možje. Toda kakor povsod, bo prevzela to nalogo tudi na vašem Kontovelju socialna demokracija.

Narodnjaki agitirajo, da si pridobe — kakor je rekel Ribač v parlamentu — moč, mi pa delamo da izobrazimo in priborimo moč ljudstvu. Kontoveljani se bodo kmalu prepričali, da imajo v socialni demokraciji pošteno zastopnico, ki bo znala drugače skrbeti za blagor in razvoj okolice nego delajo to sedaj narodnjaki.

Sodrug Regent ni bežal iz Kontovelja, kakor to pravi „Edinost“, ker bežati ni njegova navada ne navada naših agitatorjev, in pred otroci tudi menda ni treba bežati. Sicer pa naj bodo gospodje okoli „Edinosti“ prepričani, da s terorizmom nas ne bodo vstrašili. Ideja, za katero se bojujemo je prevelika, preplemenita, da bi se zblala žrtev. Delati za ljudstvo, to je naš namen, in kdor dela za ljudstvo, ta se ne boji ne truda ne žrtev.

Zgodovina socialne demokracije ima znamenovitih toliko žrtev, da bi se bili narodnjaki iz nje pač lahko že nekaj naučili. Obžalovati je samo one, ki gredo v žrtevico po kostanj za svoje izkoriščevalce.

Toliko o sestanku in o demonstraciji na Kontovelju in v odgovor „Edinosti“.

Razstava slikarskih delavcev v Delavskem domu. Slikarski delavci so razstavili v Delavskem domu svoja slikarska dela. Priznati moramo, da je ta razstava dosegla popoln uspeh. Delavci so pokazali, da razven navadnih so zmožni tudi večjih umetniških del. Veliko je slik, ki so popolnoma umetniško dovršene. Tako moramo omeniti delavce *Pouch*, *Sabe*, *Cuchix*, *Capello*, *Bartolini* itd., ki so se pokazali jako fini v rizbah in barvanju. Posebno pa vzbujajo splošno pozornost umetniško dovršene „Studije“ našega krščkega sodruga *Alberta Sirk* v katerem bomo imeli kmalu jako dobrega slikarja.

Čisti dobiček razstave je namenjen udovam in sirotam slikarskih delavcev.

Vstopnina na razstavo je 20 vin. Razstava je odprta od 7. do 9. ure zvečer vsak dan ob nedeljah in praznikih pa cel dan.

Sodruge in prijatelje delavske umetnosti pozivljamo, da se udeleže te razstave v velikem številu, ker je pač vredno.

Okrajna bolniška blagajna v Trstu. — Število bolnikov ostalo od XXIII. tedna (od 31. maja do 6. junija) je 1386. Novih bolnikov, ki dobivajo subvencije

XXIV. tednu t. j. od 7. junija do 13. junija je 571. Število odpadlih bolnikov v poslednjem tednu je 662. Odpadlo je tedaj 10.060 dni subvencije. Bolnikov, ki uživajo subvencijo ostane v blagajni še 1295 od katerih zdravijo specialisti 373 bolnikov in sicer 126 radi spolnih in kožnih bolezni 150 bolnikov je pa v bolnišnici.

Od 1. januarja pa do 13. junija je bilo naznanjenih 14.627 novih bolnikov, odpadlo jih je pa 14.514 t. j. 198.822 dni bolezni. Blagajni naznanjenih porodov je bilo v pretečenem tednu 12 in 12 članov je umrlo. Od prvega januarja pa do 13. junija šteje bolniška blagajna 293 porodov in 197 slučajev smrti.

Porodnih, bolniških podpor in podpor v slučaju smrti se je izplačalo v pretečenem tednu 18.770'80 K.

Od prvega januarja pa do 6. junija se plačalo 450.700'95 K podpor.

Stanje članov je sledeče: Ob zaključku XXIII. tedna je imela blagajna 38.863 članov. V XXIV. tednu je pristopilo 1712 novih članov. Izstopilo jih je 1451. Ostane jih ob zaključku XXIV. tedna tedaj 39.124 članov.

DOPISI.

GORIŠKO.

Nabrežina. Nabrežinskim pevki-njam. Dne 14. t. m. se je tukaj vprizorila veseloigra »Županova Micika« in prizor »Rešitelji svoje babice« V kljub veliki vročini se je udeležilo mnogo ljudstva. Igrali so diletantje iz Nabrežine in iz Sv. Križa, kateri so želi lep vspeh. Kakor se dobi pri vsaki veselici kak nasprotje, tako so nam bili tudi minulo nedeljo. In kdo? *Pevke tuk. pevskega društva.* Čutile so se užaljene, ker sta igrali dve gospodični iz Sv. Križa. Namesto, da bi se udeležile iger, kjer bi se kaj naučile, so zabavljale med tem časom po vasi to važno prireditev na nedostojen način. Ob enem so se tudi izrekle, da ne bodo zahajale več k pevskim vajam. Stem so se pokazale da ne pojmiyo naloge pevskega društva. Vsakemu je znano, da imamo tukaj krasno knjižnico, toda v njej pogrešamo mnogo takih ljudi, ki bi bili neobhodno potrebni, da bi se je posluževali in se tako nekoliko izobrazili. Med temi so seveda tudi pevke tuk. pevskega društva, katere se povzdigujejo na visoko stopinjo izobrazbe. Izmed teh je edino ena vpisana v tuk. knjižnico a še ta se je sedaj nenadoma odpovedala. Toda s tem druge pevkinje ne boste prišle daleč, ker tepate z nogami neobhodno potrebno vam izobraženost in oliko. Če pa hočete biti nekoliko izobražene ter nastopati javno pred ljudstvom bodisi v igrah ali veselicah, vpišite se v tuk. knjižnico, v kateri dobite mnogo lepih knjig, in s pomočjo teh dosežete zaželjeni cilj!

ISTRA.

Pulj. Javni ljudski shod priredi jugoslov. soc. dem. stranka v Pulju v nedeljo dne 21. t. m. ob 10. uri zjutraj v prostorih »Arco Romano« Poročal bo sodrug *Ethin Kristan* iz Ljubljane. Sodruga pozivljamo na obilo udeležbo.

Javno predavanje priredi delavsko izobraževalno društvo v Pulju v soboto dne 20. t. m. ob 8. uri zvečer. Predaval bo sodr. *E. Kristan* pisatelj v Ljubljani. Delavce pozivljamo, da se udeležijo tega predavanja v velikem številu.

Delavsko gibanje.

Občni zbor zveze prometnih delavcev v Avstriji.

(Dalje).

Iz poročila, ki ga je podal sodrug Forstner o delovanju zveze posnemljeno sledeče:

V zvezi je danes organiziranih 14 tisoč delavcev, ki so ostali zvesti svoji organizaciji v najkritičnejših trenutkih obrtne krize. To moram z veseljem povdarjati, kajti bila je ravno stalnost in trdno prepričanje tega, sicer ne velikega števila udov, ki je bila v spodbujajoč odboru. Vsled stalnosti naših udov in trdnega zaupanja v moč organizacije, je bilo možno vodstvu izvesti toliko uspešnih bojov v korist delavstva. Samo v dveh slučajih je bila zveza premagana, v vseh drugih, katerih je veliko, je bila zmaga na strani delavstva.

Večina konfliktov med našimi delavci in delodajalci je nastala, ker se niso delodajalci ravnali po pogodbah ki so jih naredili z delavci. Naša zveza je nastopila

proti takemu, naravnost odurnemu postopanju delodajalcev vedno z največjo energijo. Zmaga, ki smo jih želi pri teh bojih so bile ob enem tudi v pouk delodajalcem, ki se kar kmalu in radi spozabijo na sklenjene pogodbe.

Vsled intenzivne agitacije je raztegnila zveza svoje delovanje po vsem Primorskem, po Dalmaciji itd. Posebno ne smemo pozabiti Trsta — pravi — kjer ima danes zveza osem skupin s prelepim številom članov i slovenske i italijanske narodnosti.

Nato je govoril sodr. Hruška o organizaciji. Tudi on je govoril o zvezi, ki se pričinja v zadnjem času krasno razvijati. Posebno veselje moramo imeti nad zapuščeno Dalmacijo, kamor so tudi naši južni agitatorji usadili idejo socializma in razredne zavednosti. V vseh narodnjaških strankah, pravi govornik, imamo zagovornike krumirstva. Toda mednarodno organizirano zavedno delavstvo jim bo v kratkem pokazalo, da so minoli časi, ko se je pustilo slepiti od narodnjaških šovinistov, ki so izrabljali nevednost delavstva v svoje kapitalistične svrhe. Poročila obeh govornikov je vzel zbor na znanje z viharnim odobravanjem.

Popoldne dne 9. t. m. je govoril sodr. Forstner o organizaciji in agitaciji. Rekel je, da se ne strinja s predlogom, ki je bil objavljen v zvezinem glasilu »Zeitrad« s katerim bi se hotelo narediti po eno zvezo za vsako stroko prometnih delavcev. Odobrava predloge vodstva, ki pravijo, da bi ne ostalo posameznim skupinam nikakih odstopkov od prispevkov v pokriti krajevnih stroškov, ampak naj gredo vsi dohodki v zvezino blagajno in ta bi potem paravnala vse stroške skupin.

Naposled predlaga, naj se nastavi po deželi več tajnikov v svrhu agitacije in izobrazbe prometnih delavcev.

Sodrug Hruška se strinja s predgovornikom, želel bi pa več koncentracije posameznih strokovnih skupin. Želel bi tudi več agitacije med delavci.

Konečno opozori na delo, ki se ga bodo morali oprijeti, da se vse trgovine zaprože ob 7. zvečer in vsa trgovska skladišča ob 6. zvečer. Predlaga v tem zmislu tudi resolucijo. Govorili so še Mušič (Gradeč) Geiger (Dunaj) Poliček (Dunaj) itd. Nakar se je sklenilo prenesti debato na drugi dan.

Dne 10. t. m. je bilo navzočih še 98 zastopnikov. Takoj ob otvoritvi zbora so bile predložene sledeče resolucije:

»Zbor priporoča sodrugom, da naj šte-dijo s gmotnimi in duševnimi sredstvi, da vzamejo v resen upoštevanje zahteve posameznih strok toda ne da bi redili lokalizem v strokah; da ustanove nove skupine samo tedaj če je to v korist zvezi in drugim organizacijam; da odvržejo vsako drugohorno organizacije in centralizacije, ki ne odgovarja sedanji zvezini.

Zbor sklene, da se razdeli delokrog skupin po okrajih in to v svrhu, da bo agitacija tem intenzivnejša in boljša, ter da naj skrbe za izobrazbo svojih članov. Vse skupine morajo ustanoviti zaupnike brez katerih je agitacija in delo brez uspeha. Vsem odborom skupin in voditeljem se nalaga, da naznanijo vsikdar prej boje, ki jih nameravajo začeti in da se jih potem objavi v zvezinem in drugih listih.

Kar se tiče zatvoritve prodajaln ob 7. zvečer in skladišč ob 6. sklepa zbor, da se bo zavzela zveza s vsemi sredstvi ki jih ima na razpolago za ta delavski postulat, ki se ga mora uresničiti».

Te resolucije in predlog zvezinega vodstva (da ne bo ostajalo več skupinam odstotkov marveč da gre vse v blagajno in bo potem ona skrbela za troške skupin, kakor tudi, da se zviša tedenski prispevek za 2 vinarja) so bili sprejeti enoglasno.

Nato govori sodr. Vouk (urednik zvezinega glasila »Zeitrad«) o časopisju. Pravi, da je dolžnost skupin širiti strokovne liste in vse druge liste, ki so v prid delavstvu. Sodr. Schwerzel govori v češkem jeziku in se strinja z Voukom.

Po raznih drugih sklepih predlože tržaški zastopniki sledečo resolucijo:

»Zbor nalaga zvezinemu vodstvu, da posreduje energično — skupno s socialističnimi poslanci — pri vladi, da ista predloži v najkrajšem času načrt za bolniško, starostno zavarovanje, za zavarovanje pri nezgodah in onemoglost pomorskih in drugih prometnih delavcev in za zavarovanje njihovih vdov in sirot, kakor tudi enako zavarovanje gozdnih delavcev. Nalagajo vodstvu, da predloži enako resolucijo na prihodnjem mednarodnem zboru pomorskih delavcev, ki se bo vršil v prihodnjem avgustu kakor tudi, da skrbi, da se uvede enako zavarovanje za vse delavce

v Avstriji». Tudi ta resolucija je bila sprejeta enoglasno.

Po daljši debati in po volitvah vodstva se je zaključil zbor ob petju mednarodne pesmi.

Društvene stvari.

Skupina slikarjev vabi vse svoje člane na važno zborovanje, ki bode v nedeljo dne 27. t. m. ob 10. uri zjutraj v III nad. Delavskega doma.

Skupina knjigovozov naznanja da se vrši v nedeljo dne 21. t. m. ob pol 11 urt zjutraj v Delavskem domu izredni občni zbor. Dnevni red: 1. Poročilo odbora; 2. Volitev blagajnika; 3. Slučajnosti.

Skupina težakov vabi svoje člane na važno zborovanje ki bode v nedeljo dne 21. t. m. ob 10 uri zjutraj v I nad. Delavskega doma. Dnevni red: 2. Poročilo odbora; 2. Nadomestne volitve; 3. Slučajnosti.

Iz stranke.

Delavska tiskovna družba v Ljubljani je imela na binkošno nedeljo ob 11. dop. svoj ustanovni občni zbor v salonu gostilne pri Štajercu. Poročilo ustanovnega odseka je podal sodrug Anton Kristan, ki je tudi prečital odobrena pravila in naznanil, da je zadruga pravilno registrirana. V načelništvo so bili izvoljeni za načelnika sodrug Anton Kristan, za člane sodrugi Fran Bartl, Miha Čobal, Ethin Kristan in Ivan Mlinar, v nadzorništvo Josip Petrič, J. Štravs in Ignjat Siter, za namestnike dr. Tuma, A. Kogej in Viktor Kukovec. Sklenilo se je, da prevzame zadruga dosedanje lokalno idrijsko glasilu »Naprej« in ga izdaja znanprej po dvakrat na mesec v Ljubljani v poljudni ureditvi. Načelništvo je imelo popoldne sejo, na kateri je določilo program za nekatere izdaje in rešilo razna upravna vprašanja.

Tiskovna družba je torej začela s svojim delom in od sodrugov je sedaj odvisno, da se razvije to velevažno podjetje tako, da bo lahko izpolnjevalo vse svoje obširne naloge. Ustanovitev tiskovne družbe pomeni jako važen korak v življenju slovenskega delavstva, tembolj ker napenjajo nasprotniki vse moči, da bi s svojim protidelavskim časopisjem prodrli med delavce in ga slepili v svojo korist, a delavstvu v škodo. Ako storé sodrugi svojo dolžnost, bo nova zadruga tista moč, ki bo najbolj uspešno izpodbijala take nasprotniške namene in podajala delavstvu duševno orožje, brez katerega je vsak boj brezuspešen. Že v kratkem času pokaže zadruga, kako resno je njeno delo. A da more storiti vse, kar je na književnem polju potrebno za delavce, je tudi treba, da jo sodrugi podpirajo kolikor le mogoče. Pristop je tako olajšan, da postane vsak zavedni sodrug lahko član. Vstopnina znaša 1 krono, delež pa 25 kron in se lahko vplača v povsem malih mesečnih obrokih. Ako se vpiše vsak sodrug, postane tiskovna družba kmalu močan, velik zavod, od katerega bo imelo vse slovensko delavstvo veliko korist.

Odborom in zaupnikom krajin organizacij, ki so zahtevali znamenje izkaznice strankinega davka, naznanja podpisani, da je naročil vse potrebno pri izvrševalnem odboru v Ljubljani in da v kratkem razpošlje vsem odborom in zaupnikom.

Politični odbor

jugoslov. soc. dem. stranke
v Trstu.

Deželno konferenco jugoslov. soc. dem. stranke v Istri sklicuje podpisani na nedeljo dne 21. junija t. l. v prostorih Arco Romano v Pulju, s sledečim dnevnim redom: 1.) Poročilo. 2.) Prihodnje deželnozbornske volitve v Istri in naša stranka. 3.) Organizacija in taktika. 4.) Raznoterosti. Sodruga in organizacije, ki mislijo udeležiti se te konference prosimo, da nam to naznanijo v najkrajšem času. Konferenca je zelo važna.

Začetek ob 1/2 2. uri popoldne in traja do 6. zvečer

Vsa pisma in naznanila naj se blagovoli poslati na naslov *Jos. Petejan, Pulj Arco Romano.*

Politični odbor

deželne organizacije jugoslov.
soc. dem. stranke v Istri.

Dolžnost vsakega
sodrugeta biti na-
ročen tudi na

„Rudeči Prapor“

Trubar in Trubarjeve slavnosti

predaval I. CANKAR

v Ljudskem odru v Trstu, dne 21. maja 1908.

(Konec).

Leta 1555 je izšla druga knjiga, ki je bila že z latinico tiskana, nato pa v kratkih presledkih je izšlo več knjig druga za drugo. Denarno je podpiral Trubarja baron Ugnad v Krahu, dobil pa je bil med tem tudi že duševne sodelovalce, ki so mu pomagali izdajati slovenske in hrvaške knjige; seveda so ga časih bolj ovirali nego podpirali, ker je bilo med njimi tudi nemirnih slavohlepnih ljudi, ki so hoteli z glavo skozi zid, med tem ko je Trubar sam mirno odločno in trezno delal.

Na prošnjo kranjskih stanov se je Trubar leta 1561 vrnil v domovino. Sprejet je bil z veliko navdušenostjo; nastopil je takoj službo v Ljubljani. Pridigal je tam in po deželi. Predikantov je bilo na Slovenskem že veliko število, med njimi najbolj znana imena slovenske reformacije, Jurij Dalmatin; Ad. Bohorič; Seb. Krelj; Juri Jurišič in mnogo drugih. Ljubljanski škof Peter, ki je tudi imel to dobro navado, da se za svojo škofijo ni brigal, je nekje od daleč iz Gornjega Grada dal prašati Trubarja, kako se predrzne pridigovati v svoji škofiji. Trubar je odgovoril, da so ga poklicali deželni stanovi.

Zaradi tiskarne se je pa moral kmalu vrniti na Nemško. Že leta 1562 je izdal novo knjigo. Ko je v tiskarni vse uredil je prišel zopet v domovino. Zdal pa je škof Peter od cesarja zahteval, da naj ukaže Trubarja takoj zapreti; ampak previdni škof je rekel, da naj se ne imenuje njega kot tožnika »ker če bo Trubar pregnan iz dežele, da mu bodo ljudje vse menije in farje pobili«. Cesar je res ukazal glavne reformatorje zapreti. Toda Ljubljani so se postavili za Trubarja in tako je kljub cesarjevemu povelju in škofovi jezi ostal kot pridigar v Ljubljani.

Reformacija ni dala slovenskemu narodu samo knjižni jezik, dala mu je tudi šolo. L. 1563 so odprli v Ljubljani gimnazijo, poleg tega pa so nastale šole po drugih večjih krajih. Sredi dela je Trubarja spet zalotil cesarjev ukaz, da naj se ga zapre.

Ljubljanci so mu svetovali naj se ne pokori, ker da ga bodo branili. Trubar pa ni zaupal, bal se je, da bi ga ne nenadoma napadli zato je šel na Goriško pa je pridigoval v Gorici in v tržaški okolici. Leta 1565 se je spet vrnil na Nemško ter se naslednje leto preselil v Derendingen pri Tibingji, kjer je lahko od blizu vodil slovensko in hrvaško tiskarno. Le še enkrat je prišel Trubar v domovino, namreč l. 1567, nato je ni videl nikoli več. Vodil je v Derendingu slov. tiskarno in izdajanje slov. knjig. Leta 1582 se je Trubar, takrat 74 let star, v predgovoru v enih svojih zadnjih knjig poslovlil od svojega ljudstva z besedami: »Vaš stari zvesti pastir Trubar od Slovencev slovo jemlje.

Dne 29. junija 1586 je Trubar umrl v tujini. Prijatelji so ga v veliki množici spremili do poslednjega doma ter mu postavili nagrobni spomenik.

Kmalu po smrti Trubarjevi je zadivila po slovenskih deželah katoliška furija. Ljudstvo samo ni imelo več tolike sile, da bi se bilo uspešno branilo Rimu in Dunaju. Turški naval, ponesrečeni kmečki panti, pesnebo ko so bili l. 1573 poraženi in pobiti v veliki bitki pri Brežicah, splošna beda in obupnost — vse to je pomagalo škofu Hrenu in njegovim biričem in v kratkih letih je bila zatrta in uničena plemenita kal novega resnično slovenskega narodnega življenja.

Slovenskim deželam je poveljeval od l. 1596 graški nadvojvoda Ferdinand, ki je poklical Jezuite v Ljubljano. Eno leto pozneje je zasedel škofjsko stolico v Ljubljani Tomaž Hren na čegar imenu in spominu leži večno prokletstvo. S svojimi biriči je udiral v protestantovske cerkve, razbijal protestantovske oltarje, požigal cele vozove protestantovskih knjig. Celo mrličje protestantovske je skrunil — njihov trupla je dal pometati v Ljubljano. Na ljubljanskem trgu je zgorelo leta 1600 osem, leto pozneje troje voz protestantovskih knjig. Tudi po drugih slov. mestih so goreli ti žalostni kresovi — hujši, za narod pogubnejši nego tiste grmade na katerih so po ukazu svete rimske katoliške cerkve goreli posamezni plemeniti in pogumni spoznovaleci. Na teh grmadah je gorel človek — duh je ostal in delo je ostalo. Hrenovi kresovi pa so uničevali kulturo in življenje celega naroda, uničevali so duh in delo.

Začetkom 17. stoletja so poslednji predikantje zapustili slovensko domovino, Glavni voditelji — Trubar, Dalmatin, Jurišič — so bili že zdavnaj mrtvi; med poslednjimi, ki so šli v tujino je bil Trubarjev sin Felician. In bilo je kakor črno znamenje — s pobežim sinom je zapustil poteptano Slovenijo tudi duh očeta Primoža Trubarja.

Tako se letos ne spominjamo samo Trubarja in reformacije, temveč tudi Hrena, njegovih biričev in njihovih del. Štiristoletnica Trubarjevega rojstva, je hkrati tristoletnica smrti mlade slov. kulture — nasilne smrti, ali bolje umora, ki ga je izvršil nad njo škof Hren po naročilu rimske cerkve.

Ta dvojni spomin slavimo v letu, ko se dan za dnem jasno izkazuje, da je naš narod še dandanašnji, veliko bolj narod škofa Hrena nego pa narod Trubarjev... Na žalost je treba povedati: celo med tistimi, ki bodo letos slavili Trubarjev spomin, med tistimi, ki bodo na večjo Trubarjevo čast in slavo prirejali veselice, plesne venčke ter stavili spomenike — celo med tistimi jih bo veliko in jih bo največ takih, ki bi, da so živeli ob Hrenovih časih, hodili za jezuitsko procesijo ter stali ob Hrenovih kresovih.

Danes, štiristo let po Trubarjevem rojstvu in tristo let po Hrenovih hudodelstvih — kje je še odpor proti obolnosti in nasilstvu rimske cerkve? Ravno poslednje dni nam cerkev spet naglas demonstira, da namerava spraviti vso Avstrijo in kulturo vseh avstrijskih narodov pod jezuitski klobuk. Ljudske šole so že davno pod križem in in molkem, zdaj so napadli univerze. Nevarnost, da jadrano s polnim vetrom nazaj v sedemnajsto stoletje, je očitna; takolemenovano napredno meščanstvo pa se ne gane, kvečem le časih milo zajavka ter prosi milosti in kompromise.

Naše slovensko napredništvo, kolikor ga je še, bo letos slavilo Trubarja — letos, v tistem letu, ko sklepa z Rimom in njegovimi služabniki gnile kompromise na vseh koncih ih krajih.

Naloga boja za osvobojenje izpod vsakega duševnega in telesnega jarma, je prevzelo že zdavnaj ljudstvo samo.

Le ono je dedič in zvesti varuh vseh naših revolucionarnih tradicij, le v njem živi vroča želja, mogočna volja po svobodi. Drugačen bo v prihodnosti ljudstva boj za svobodo; višji in daljši bodo cilji tega boja, nego so bili pred štiristo leti. Ampak naši bojevniki iz davnih časov bodo gledali ta boj, spoznali bodo v borilcih svoje sinove in dediče. Spominjajmo se preteklosti, mislimo na prihodnost....

*Mogočen plamen iz davnine šviga —
vekov pretekel je koprne,
in plamen naš se druži z njim se dviga,
in plamen naš pogumno dalje gre,
ker neprekinjena drži veriga
iz zarje v zarjo in od dne,
in nove zarje nam hlepé oči —
tako naj ljudstvo Trubarja slavi.*

Delavci! Sodrugi! Somišljeniki!

Naročajte „Delavski List“
in širite „Delavski List“

KNJŽEVOST

Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost. Predavanje profesorja Warmunda ki je, kakor bodo naši čitatelji gotovo znali, dalo povod klerikalcem za nesramne napade na Warmunda in iz katerih se je razvila sedanja Warmundova afera, je izšlo tudi v slovenskem jeziku. Izdala jo je založba časopisa «Naprej» v Idriji. Brošurica je jako lično urejena obsega 51 strani in stane 70 vinarjev. Dobi se jo v Trstu knjigarna Gorenjec. Sodrugom priporočamo, da segajo pridno po njej. Naroča se jo lahko tudi po upravništvu «Delavskega Lista».

Izobraževalna knjižnica. — Pod tem naslovom je začela v Chikagi v Severni Ameriki izhajati poljudna knjižnica. Vsak mesec izide po en zvezek. Doslej so izšli trije snopiči, v katerih nahajamo Häcklove «Svetovne uganke» (Welträtsel), Hönsbroechovo «Papeštvo» (Das Papsttum in seiner sozialen und kulturellen Bedeutung) ter sestavek dr. Ivana Žmavca o Herbertu Spencerju. Vsak snopič velja s pošt-nino 12 centov; naročnina za 10 snopičev znaša 1 dolar 20 centov. Naročila sprejema Ivan Kaker 629 Laflin str., Chiacago III. «Svetovne uganke» in «Papeštvo» je preložil Ivan Kaker.

Tajni sklad „Delavskega Lista“.

Mesečni prispevki.

Goriške krajevne organizacije, 1 mesec	K	50.—
Organizacija pekovskih delavcev Trst,		
2 meseca		10.—
Mirt Martin, 1 mesec		6.—
N. N. 1 mesec		5.—
Josip Kopač 2 meseca		5.—
Cernigoj Venceslav 2 meseca		4.—
Kermolj Vinko 2 meseca		4.—
Jernejčič Anton 1 mesec		2.—
Mislej Ivan 2 meseca		2.—
J. L. 2 meseca		2.—
Vrabc Drago 2 meseca		2.—
Novak Avgust 2		2.—
Iglič Fran 1 mesec		1.50
Vatovec Fran 1 mesec		1.—
Kermolj Rudolf 1 mesec		1.—
Ziberna Ignac 2 meseca		1.—
Skupaj		98.50

Nabiralne pole.

Vatovec, Nabiralna pola št. 54. Vatovec F. K —60; Batingec Ar. —20; Bučer N. —20; Vabič P. —40; Makovec M. —20; Krivičič J. —20; Tavčer L. —30; Ursič I. —20; Serjav Kristin —30; Ortman Iv. —20; Telban I. —20; Reitingar Rudolf —20 K. Skupaj K 3.20.

Razni prispevki:

Zveza prometnih delavcev	K	500.—
Krajna skupina železničarjev Nabrežina		5.—
Nabral sodr. Robba v Miljah		3.70
Nabralo v gostilni Rittossa		1.90
Nekdo		1.—
Anton Laščak		1.—
Radi jeze sodr. Miheva		—80
Božič Anton		—80
I. Ruben		—80
Nabralo v gostilni Maganja v Sv. Križu		—70
Gostiša Ivan		—40
Kenda Josip		—40
Rittossa Fran		—40

Skupaj	K	516.90
Nabiralne pole		3.20
Mesečni prispevki		98.50

Skupaj	K	618.60
Prejšnji izkaz		1042.45
Skupaj	K	1661.05

Sodrugi, ki še niso vrnili nabiralnih pol, naj store to čim prej. Dolžnost vsakega sodruga in somišljenika je, prispevati tajnemu skladu našega lista.

Izdajatelj in odgovorni urednik VINKO KERMOLJ.
Tiska. TISKARNA MODERNA M. Susmel & Comp.
ulica della Zonta 8.

ANTON CECH

TRST - Ulica Fonderia št. 12.

Zaloga najboljših dalmatinskih in istrskih vin

Marsale, Vermuth, i. t. d.

Gostilna „Casa del Popolo“

(Zadružna delavska gostilna)

Trst, ul. S. Lazzaro in ul. S. Catterina

Domača kuhinja vedno dobro preskrbljena.

== Cene zmerne. ==

Shajališče zunanjih sodrugov.

Slovani! == Podpirajte edino == Slovani!

Slovansko knjigarno in papirnico

Josipa Gorenjca, Trst, ul. Valdirivo 40

KAVARNA UNIONE

= TRST =

Ulica Caserma

= in ulica =

Torre Bianca.

== Napitnina je odpravljena. ==

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij

== in časnikov v vseh jezikih. ==

Mesesnel Antonio

priporoča svojo

GOSTILNO

— za —

rojansko cerkvijo.

== VINA IZVRSTNA. ==

Mrzla in gorka jedila vedno na zapolago.

Postrežba točna.

Cene zmerne.

Gostilna „Alla Lealtà“

ANTON SAITZ

ulica delle Acque

Vina najfinejša, domača kuhinja

== Družinske zabave. ==

Fran Cantoni

Trst

ul. Barriera vecchia št. 23

Velika zbirka
manufakturnega
tkanega blaga in
drugih potrebščin.

== CENE ZMERNE ==

Skladišče

ameriških mrežic in aparatov
za električno in plinovo luč

E. WÖFLER - TRST

ulica delle Acque št. 20.

= Edina tovarna pohištva v Trstu =

ul. della Tesa št. 46.

ALEXANDER LEVI MINZI

Zaloga. Piazza Rosario št. 1.

== Cene zmerne. ==

Urad:

ulica VINCENZO

BELLINI št. 13

(blizu cerkve Sv. Antona
novega)

Telefon št. 1402-1403

Novo pogrebno društvo

Na razpolago ima nove in bogate pogrebne vozove.

== VELIKA ZBIRKA SVEČ ==

Prodaja na drobno in debelo.

Vsako pogrebno naročilo izvrši točno. Cene zmerne.

VODSTO.

FRATELLI PAGANI

== TRST. Ulica Acquedotto št. 6. ==

Velika zbirka igrač, okraskov, parfu-
marij, mila, ovratnikov, zapestnikov,

== kravat, i. t. d. ==